

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
Таврійська державна агротехнічна академія

Кафедра „Деталі машин”

**ВИВЧЕННЯ МЕХАНІЧНИХ ПРИВОДІВ,
ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ ОСНОВНИХ ПАРАМЕТРІВ**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

ДО ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ

з дисципліни “Деталі машин”

Розділ „Передачі”

Для студентів ІІІ курсу факультетів МСГ та ПЗПСГ

2005

Розробив: доцент Буденко С.Ф.

Рецензенти: зав. каф. ДМ, доцент Аблогін М.М.;
доцент Вершков О.О.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри ДМ,
протокол № _____ від _____ 2004 р.

Схвалено і рекомендовано до впровадження в навчальний процес методичною комісією факультету механізації сільського господарства, протокол № 5 від 17 лютого 2005 р.

Комп'ютерний набір і верстка зроблені
на кафедрі ДМ лаб. Нестеренко О.Л.

МЕТА РОБОТИ: Визначити місце, призначення і область застосування механічних передач в приводах машин і механізмів. Дати класифікацію найбільш поширених у техніці передач. Закріпити знання та навички по правилам виконання схем і умовним графічним позначенням елементів кінематики в схемах. Скласти кінематичні схеми за їх текстовим описом.

1 ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО РОБОТИ

1.1 Завдання для самостійної підготовки

Під час підготовки до роботи з'ясувати призначення і область використання механічних силових передач, їх місце у приводах сучасних машин і механізмів, ознайомитись з класифікацією передач по їх основним ознакам. Вивчити основні правила побудови кінематичних схем, умовні позначення елементів механічних передач та деталей, що їх обслуговують на схемах.

1.2 Питання для самопідготовки

- 1.2.1 Поняття про механічний привод, призначення, область застосування.
- 1.2.2 Основні складові частини механічного приводу.
- 1.2.3 Роль і призначення передач в механічному приводі.
- 1.2.4 Загальна класифікація механічних передач.
- 1.2.5 Порівняльна характеристика механічних передач обертового руху.
- 1.2.6 Основні кінематичні та силові параметри приводів.
- 1.2.7 Коефіцієнт корисної дії механічної передачі, порівняльна характеристика ККД різних передач, загальний ККД приводу.
- 1.2.8 Співвідношення між потужністю, кутовою швидкістю (частотою обертання) і обертаючим моментом на валах приводу.
- 1.2.9 Передаточне відношення, діапазон значень передаточних відношень для різних типів механічних передач.
- 1.2.10 Призначення і основні принципи складання кінематичних схем механічних приводів.

1.3 Рекомендована література

1. Иванов М.Н. Детали машин. – М.: Высш. шк., 1991.
2. Решетов Д.Н. Детали машин. – М.: Машиностроение, 1989.

2 ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ РОБОТИ

2.1 Програма роботи

- дати формулювання поняття "механічний привод"
- проставити позначення елементів на загальній структурній схемі механічного приводу;
- дати формулювання поняття "механічна передача";
- дати класифікацію основних видів механічних передач, що вивчаються у курсі "Деталі машин";
- проставити зображення умовних позначень елементів кінематичних схем згідно з ГОСТ 2.770-68;
- по опису конструктивних елементів передач виконати кінематичну схему приводу;
- відповісти на контрольні запитання;
- зарахувати лабораторну роботу у викладача.

2.2 Короткі теоретичні відомості

Механізмом називають систему твердих тіл, призначену для перетворення руху одного або кількох тіл у необхідний рух інших тіл.

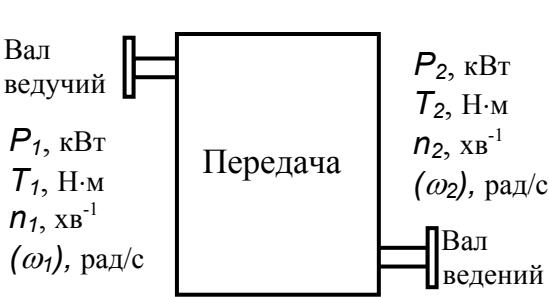
Машиною називають механізм або пристрій, що виконує механічний рух і застосовується для перетворення енергії, матеріалів або інформації з метою полегшення або заміни фізичної чи розумової праці людини і підвищення її продуктивності.

У загальному випадку в машині можна виділити три складові частини: двигун, передачу і виконавчий елемент (знаряддя).

Механізми – знаряддя виконують специфічні для даної машини функції, які обумовлені технологічним процесом по призначенню машини (ріжуть, пресують, транспортують, тощо). Двигун перетворює енергію (електричну, теплову, гідравлічну та ін.) в механічний рух і для досягнення необхідних на виконавчому елементі за умовами роботи силових і кінематичних параметрів застосовують передачі.

Передача – механізм, що служить для передачі механічної енергії на деяку відстань, як правило зі зміненням силових та швидкісних параметрів, інколи з перетворенням видів і законів руху.

Тобто **приводом машини** можна назвати сукупність двигуна і передачі, основне завдання якого одержання і передача до пристрою знаряддя певного виду механічного руху.

Передаючи механічну енергію передачі можуть одночасно виконувати одну чи кілька таких функцій:
а) Зниження (або ж підвищення) частоти обертання (кутової швидкості) від вала двигуна до вала виконавчого елемента (рисунок 1).

Рисунок 1 – Основні параметри передачі

Основні параметри на ведучому і веденому валах: потужність (P_1 , P_2 , кВт), обертаючий момент (T_1 , T_2 , Н·м), а також частота обертання валів (n_1 , n_2 , хв⁻¹). Обертаючий момент T , Н·м на будь-якому валу можна обчислити по потужності P , кВт, частоті обертання n , хв⁻¹ або ж кутовій швидкості:

$$T = 9550 \cdot P / n; \quad T = P / \omega$$

Як видно, зниження частоти обертання приводить до підвищення обертаючого моменту, а підвищення частоти обертання - до зниження моменту.

Важливою характеристикою механічної передачі є її *передаточне відношення* U , обумовлене як відношення частот обертання n_1 ведучого і n_2 веденого валів або (без урахування ковзання в контакті), або, дуже часто, як відношення діаметрів d_2 , веденого і d_1 ведучого елементів передачі:

$$U = n_1/n_2 = d_2/d_1$$

При цьому $U > 1$. Отже, частота обертання веденого вала менша частоти обертання ведучого вала в передаточне число разів:

$$n_2 = n_1/U$$

б) *Зміна напрямку потоку потужності*. Прикладом може служити зубчаста передача заднього моста автомобіля. Вісь обертання вала двигуна більшості автомобілів складає з віссю обертання коліс кут 90°. Для передачі механічної енергії між валами з осями, що пересікаються застосовують конічну передачу, за допомогою якої крім зміни напрямку потоку потужності звичайно реалізують і зменшення частоти обертання с підвищенням моменту.

в) *Регулювання частоти обертання веденого вала.* Зі зміною частоти обертання змінюють і значення обертаючого моменту: меншій частоті відповідає більший момент. Для регулювання частоти обертання веденого вала застосовують коробки передач і варіатори.

Коробки передач забезпечують ступінчасту зміну частоти обертання веденого вала в залежності від числа ступіней і включеній ступіні. Варіатори забезпечують безступінчасту в деякому діапазоні зміну частоти обертання веденого вала.

г) *Перетворення одного виду руху в інший* (обертального в поступальний, рівномірного в переривчастий і т.д.).

д) *Реверсування руху* (прямий й зворотний хід).

е) *Розподіл енергії двигуна* між кількома виконавчими елементами машини.

Слід зауважити, що не зважаючи на широке різноманіття існуючих на даний час передач, кількість їх основних типів, тих, що вивчаються у курсі “Деталі машин” досить невелика.

В загальній класифікації механічні передачі поділяють на передачі обертального і поступального руху.

Передачі обертального руху в свою чергу поділяють на: *зачепленням*, таких, що передають енергію за рахунок взаємного зачеплення зубів (зубчасті, зубчасто-гвинтові, черв’ячні, ланцюгові), *тертям* – за рахунок зусиль тертя між поверхнями елементів передач (фрикційні і пасові). Передачі ланцюгова і пасова утворюють окрему групу класифікації – передачі гнучким зв’язком.

До передач поступального руху відносять гвинтові передачі і передачі зубчасте колесо – рейка.

Вивчення основних закономірностей функціонування, розрахунку і проектування даних передач має дуже важливе значення і створює вагоме підґрунтя для опанування іншими видами передач.

2.3 Оснащення робочого місця

- макетні і натурні зразки механічних передач та їх елементів;
- штангенциркуль 0-200 мм, лінійка;
- методичні вказівки по виконанню лабораторної роботи;
- ГОСТ 2.770-68 Умовні позначення кінематики в схемах
- звіт з лабораторної роботи;
- калькулятор.

2.4 Інструкція з охорони праці

2.4.1 Загальні вимоги

До даної лабораторної роботи допускаються студенти, які пройшли інструктаж по техніці безпеки при проведенні лабораторних робіт на кафедрі “Деталі машин”, що й зареєстровано записом у відповідному журналі.

2.4.2 При підготовці до лабораторної роботи:

- до початку лабораторної роботи кожен студент зобов'язаний ознайомитися з правилами безпеки при виконанні роботи, знати де у лабораторії знаходиться аптечка і засоби пожежегасіння;
- не починати виконання експериментальної частини роботи без відповідного розпорядження викладача або лаборанта.

2.4.3 Під час виконання роботи:

- не тримати на робочому місці сторонні предмети;
- не переходити самовільно на інші робочі місця і не пересуватися без потреби, по лабораторії;
- не застосовувати мірильний інструмент не за призначенням;
- при розбиранні натурних зразків слідкувати за тим, щоб їх складові частини і деталі акуратно розкладалися на робочому столі і не мали змоги впасти або скотитися з нього;
- при роботі з макетними і натурними зразками, дотримуватись правила, щоб розбирання зразків і підрахунки проводила одна людина, при цьому потрібно пильно слідкувати за тим, щоб руки колег не знаходились у небезпечних зонах;

- не скупчуватись навколо робочого місця, дбати про вільні проходи до аптечки та інвентарю пожежегасіння;

2.4.4 Після закінчення експериментальної частини роботи:

- розташувати натурні та макетні зразки механічних передач, наочні посібники і інструмент на робочому місці у тому порядку, як вони були розміщені перед початком роботи;
- здати робоче місце лаборанту або викладачу.

- 2.4.5 У разі виникнення пожежі необхідно негайно проінформувати викладача або лаборанта, подзвонити по номеру 01.

2.5 Вказівки по виконанню роботи

2.5.1 При формулюванні понять “механічний привод” та “механічна передача” потрібно слідкувати за тим, щоб це формулювання повністю відображало б фізичну суть даного поняття, було точним, без лишніх слів і повторень.

2.5.2 При наведенні класифікації механічних передач слід приводити тільки ті передачі, які найбільш точно характеризують даний тип передач, по суті мають статус класичних передач і вивчаються у курсі “Деталі машин”.

2.5.3 Проставляти зображення умовних позначень елементів кінематичних схем згідно з ГОСТ 2.770-68 потрібно у порядку груп умовних позначень, крім того слід вибирати такі позначення, що найбільш точно передають призначення і зовнішній вид того кінематичного елемента які описують.

2.5.4 Виконання кінематичної схеми приводу по опису, заданих викладачем конструктивних елементів передач механічного приводу слід проводити застосовуючи такі прийоми і методи, які дають змогу найбільш точно і наглядно зобразити даний привод, показати його конструктивні і компоувальні особливості, положення його елементів у просторі.

2.5.5 При формулюванні висновків по лабораторній роботі слід дати аналіз розбіжності (якщо вони виявлені в ході роботи) розрахункових і експериментальних значень.

2.5.6 Відповіді на контрольні запитання по темі роботи повинні відображати ступінь засвоєння учбового матеріалу, бути по суті запитання, точними і короткими.

2.5.7 Повністю заповнений і правильно оформлений звіт з лабораторної роботи підписується виконавцем і зраховується у формі співбесіди викладачем.

3 ЗВІТНІСТЬ ПО РОБОТІ

Звіт з лабораторної роботи оформлюється на бланку, розробленому кафедрою (форма прикладається)

Таврійська державна агротехнічна академія

Кафедра “Деталі машин”

Звіт по лабораторній роботі № 1 м
з дисципліни "Деталі машин"

Тема: “Вивчення механічних приводів, визначення їх основних параметрів”

Мета роботи: Визначити місце, призначення і область застосування механічних передач в приводах машин і механізмів. Дати класифікацію найбільш поширених у техніці передач. Закріпити знання та навички по правилам виконання схем і умовним графічним позначенням елементів кінематики в схемах. Скласти кінематичні схеми за їх текстовим описом.

1 Дати формулювання поняття "механічний привод"

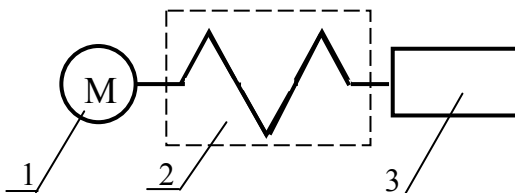

---

2 Проставити позначення на загальній структурній схемі механічного приводу

- 1 - _____
2 - _____
3 - _____

3 Дати формулювання поняття "механічна передача"

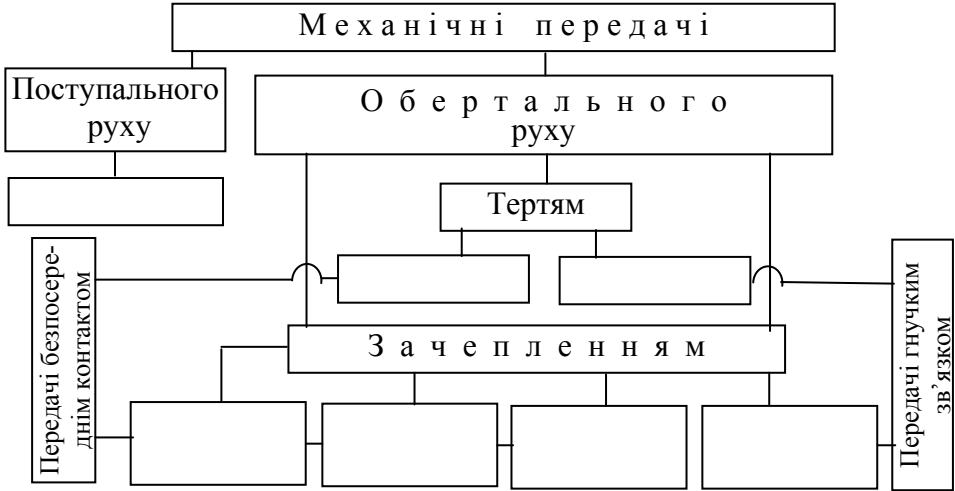

---

4 Доповнити класифікаційну схему механічних передач

5 Проставити зображення умовних позначень елементів кінематичних схем (ГОСТ 2.770-68)

Таблиця 1 – Умовні позначення елементів кінематики в схемах

Найменування елемента схеми		Зображення умовного позначення
1		2
Вал, валик, вісь, стержень, шатун, тощо		
Підшипник кочення і ковзання (без уточнення типу)	радіальний	
	упорний	
Підшипник ковзання	радіальний	
	радіально-упорний	
	упорний	
Підшипник кочення	радіальний	
	радіально-упорний	
	упорний	

Продовження таблиці 1

1		2
Муфта (загальне позначення)		
Муфта нерозчіпна	а) глуха	
	б) пружна	
	в) компенсуюча	
Фрикційна передача	а) з циліндричними роликами	
	б) 3 конічними роликами	
Пасова передача	а) без уточнення типу паса)	
	б) плоским пасом	
	в) клиновим пасом	
	г) круглим пасом	
	д) зубчастим пасом	
Ланцюгова передача	а) без уточнення типу	
	б) ланцюг з круглою ланкою	
	в) ланцюг пластинчастий	
	г) ланцюг зубчастий	
Зубчаста циліндрич- на передача	а) без уточнення типу зубів	
	б) прямозуба	
	в) косозуба	
	г) шевронна	
Зубчаста конічна передача	а) без уточнення типу зубів	
	б) прямозуба	
	зі спіральним зубом	
	в) з круговим зубом	
Черв'ячна передача	а) з циліндричним черв'яком	
	б) з глободним черв'яком	

6 Виконати кінематичну схему приводу, який складається зі слі-
дуючих передач: _____
_____

7 Контрольні запитання

7.1 Перерахуйте механічні передачі, які вивчаються у курсі "Де-
талі машин" _____
_____

7.2 В яких випадках найчастіше застосовують передачі гнучким
зв'язком (пасові, ланцюгові)? _____
_____

7.3 З якою метою виконується кінематична схема приводу? _____
_____

Роботу виконав студент _____ групи

_____
(прізвище, дата, підпис)

Робота зарахована _____

(дата, підпис викладача)